

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องบทบาทของพนักงานอัยการไทยในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะศึกษาการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น จะพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ ดังนี้

5.1.1 ปัญหาของการให้นิยามคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ”

ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 กรณินิยามคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” ซึ่ง ในทางกฎหมายนั้น ถือเป็นคำที่มีได้บัญญัติหรือให้คำนิยามไว้อย่างชัดเจน ทำให้ไม่สามารถกำหนดความหมายว่า “ประโยชน์สาธารณะ” มีความหมายเพียงใด เพียงแต่คำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” นั้น ถือเป็นวัตถุประสงค์ของรัฐในการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม ดังนั้นจึงเป็นประเด็นปัญหาสำคัญในการพิจารณาในส่วนของการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาว่า หากรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งกรณีนี้คือ พนักงานอัยการจะเข้ามามีบทบาทในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะแล้ว คดีใดที่ควรจะให้อำนาจพนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายและคดีใดที่พนักงานอัยการไม่ควรเรียกค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหาย เพราะจากการศึกษาปัญหาดังกล่าว พบว่าประโยชน์สาธารณะนั้น จะพิจารณาแต่เฉพาะของจำนวนของผู้ที่ได้รับความเสียหายว่ามีจำนวนมากหรือน้อยแต่ประการเดียวไม่ได้เพราะบางคดีแม้มีผู้เสียหายเพียงคนเดียวแต่หากกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนจำนวนมาก ก็ควรจะต้องพิจารณาว่าจะถือเป็นคดีที่พนักงานอัยการจะต้องเข้าไปดำเนินคดีให้แก่ผู้เสียหายโดยจะถือว่าเป็นการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือไม่ อย่างไร

5.1.2 ประเด็นปัญหาเรื่องอำนาจรัฐในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาควรมีลักษณะใด

หากพิจารณาจากแนวคิดการใช้สิทธิทางศาล ในการดำเนินคดีแพ่งแทนบุคคลอื่นดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 จะพบว่าการดำเนินคดีแพ่งนั้นส่วนใหญ่มักจะเป็นการใช้สิทธิทางศาลระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกัน แต่ก็ยังมีบางกรณีที่รัฐจะเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในคดีแพ่งด้วยการเข้าเป็นคู่ความดำเนินคดีแพ่งแทนประชาชนที่ เป็นผู้เสียหายหากรัฐพิจารณาเห็นว่า

จะเป็นการปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมหรือเป็นคดีที่กระทบต่อชีวิตประจำวันของคนในสังคม จึงเป็นปัญหาที่ควรพิจารณาว่ารัฐควรจะเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาหรือไม่ และควรมีลักษณะใดจึงจะเป็นการเหมาะสมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (8) ที่มุ่งเน้นให้บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในคดีแพ่งอย่างเหมาะสม

5.1.3 ปัญหาข้อจำกัดของบทบาทพนักงานอัยการในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 นั้น พนักงานอัยการจะมีอำนาจเพียงการเรียกทรัพย์ของผู้เสียหายคืนหรือการฟ้องเพื่อให้จำเลยใช้ราคาแก่ผู้เสียหาย เฉพาะความผิด 9 ฐาน เท่านั้น กล่าวคือ ความผิดลักทรัพย์ วิวังทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก น้อ โกง ยักยอก หรือรับของโจร ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วพนักงานอัยการคือเจ้าหน้าที่รัฐที่ควรจะไปมีบทบาทในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในส่วนอื่น ๆ ให้แก่ผู้เสียหายด้วย อาทิ ค่ารักษาพยาบาลหรือค่าเสียหายอื่น ๆ ฯลฯ ทรัพย์สิน แต่กฎหมายกลับไม่ได้ให้อำนาจไว้ ซึ่งหากพิจารณาจากพระราชบัญญัติอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ฯลฯ ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 ก็ให้อำนาจพนักงานอัยการในการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายทั้งสิ้น

นอกจากนี้ความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ยังมีอีกหลายมาตรามาตรา เช่น ความผิดลักษณะ 6 ที่เกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน เช่นความผิดของอั้งยี่ หรือช่องโจร การวางเพลิงเผาทรัพย์ หรือกรณีภัยจากสาธารณะอื่น ๆ แต่กลับไม่มีกฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการในการดำเนินการดังกล่าวในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาให้แก่ผู้เสียหายแต่อย่างใด

และแม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 จะให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนในส่วนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาก็ตาม แต่พบว่าผู้เสียหายหลายคนไม่ทราบว่าตนมีสิทธิ และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการว่าจ้างทนายความเป็นจำนวนมาก ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (8) ที่มุ่งเน้นให้บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในคดีแพ่งอย่างเหมาะสม

5.1.4 ขั้นตอนทางกฎหมายหากมีการแก้ไขเพื่อขยายบทบาทอำนาจหน้าที่พนักงานอัยการในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเพื่อการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา และประเด็นปัญหาว่าหน่วยงานใดของสำนักงานอัยการสูงสุดที่จะต้องรับผิดชอบในการดำเนินการดังกล่าว

เนื่องจากการจะที่จะขยายบทบาทอำนาจหน้าที่พนักงานอัยการในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาให้แก่ผู้เสียหายเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ จำเป็นต้องมีการแก้กฎหมายทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนต้องกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขว่าคดีใดที่พนักงานอัยการควรรับดำเนินการดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหาย และคดีใดที่พนักงานอัยการไม่ควรรับที่จะดำเนินการดังกล่าว ทั้งต้องพิจารณาในส่วนของค่าธรรมเนียมศาลว่าหากพนักงานอัยการจะดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาดังกล่าวจะต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือไม่ หรือหากมีความเห็นที่ต่างกัน ในประเด็นจำนวนค่าสินไหมทดแทนระหว่างผู้เสียหายกับพนักงานอัยการ จะถือตามความเห็นใครเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังควรพิจารณาปัญหาว่าหน่วยงานใดของสำนักงานอัยการสูงสุดที่จะต้องรับผิดชอบในการดำเนินการทั้งในส่วนของภาระงานให้ประชาชนทั่วไปหรือผู้เสียหายทราบสิทธิที่พนักงานอัยการจะเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาให้แก่ผู้เสียหาย หรือพนักงานอัยการในส่วนของสำนักงานคดีแพ่งหรือสำนักงานคดีอาญาที่จะดำเนินการดังกล่าว หรือพนักงานอัยการควรจะไปมีบทบาทในส่วนของกรบังคับคดีหรือไม่อย่างไร

5.1.5 ปัญหาในประเด็นข้อกังวลเกี่ยวกับความรับผิดชอบของพนักงานอัยการ

สำหรับประเด็นปัญหานี้จะเป็นกรณีว่าหากพนักงานอัยการสั่งคดีโดยการรับที่จะดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ปรากฏว่าต่อมาศาลมีคำพิพากษาโดยอาจให้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งอาจมีจำนวนน้อยกว่าที่ผู้เสียหายคาดหมายแล้ว อาจจะทำให้เกิดปัญหาตามมาว่าหากผู้เสียหายจะนำเป็นข้ออ้างดังกล่าวเป็นข้ออ้างเพื่อให้พนักงานอัยการรับผิดชอบในส่วนต่างขอจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายคาดหมายไว้ล่วงหน้าได้หรือไม่อย่างไร และพนักงานอัยการจะมีกฎหมายคุ้มครองดุลยพินิจในการดำเนินคดีของตนหรือไม่ อย่างไร

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องบทบาทของพนักงานอัยการไทยในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศึกษาการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางในการลดปัญหาและอุปสรรคในการขยายบทบาทของพนักงานอัยการไทยตลอดจนการปรับปรุงหรือแก้กฎหมายของพนักงานอัยการไทยในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ดังนี้

5.2.1 ปัญหาของการให้นิยามคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ”

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ เสนอแนะว่า หากพิจารณาคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 จะพบว่ามีคำจำเป็นต้องพิจารณาจากประโยชน์สำหรับประชาชนส่วนรวม และเป็นผลดีแก่คนทั่วไป และต้องมีการกำหนดขอบเขตของอำนาจของรัฐ และการกำกับการใช้อำนาจตลอดจนจำเป็นต้องมีขอบเขตของการประสานประโยชน์ระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ส่วนตัวของเอกชน (Individual Interest) ไม่ว่าประโยชน์ของเอกชนนั้นจะเป็นประโยชน์ของคนเพียงคนเดียว หรือของกลุ่มประโยชน์ (Interest Group) ก็ตาม ดังนั้น ในพิจารณาการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะนั้น ไม่ควรที่จะกำหนดจำนวนผู้เสียหายที่ว่าจะต้องมีจำนวนมากหรือน้อยเท่าใด แต่ควรพิจารณาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งทางตรงและทางอ้อมหรือแม้กระทั่งการกระทบกระเทือนทางจิตใจต่อประชาชนในสังคม โดยพิจารณาจากในการใช้ชีวิตความเป็นปกติสุขของคนในสังคมนั้น ๆ ซึ่งหากมีการกระทำใดทำให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน จิตใจ แม้ผู้เสียหายจะมีเพียงคนเดียว แต่หากผลกระทบที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคตกระทบกระเทือนทางจิตใจต่อประชาชนในสังคมก็ควรจะถือว่ากระทบต่อประโยชน์สาธารณะแล้ว

5.2.2 ประเด็นปัญหาเรื่องอำนาจรัฐในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาควรมีลักษณะใด

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ เสนอแนะว่า หากพิจารณาอำนาจรัฐในการดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่า ความรู้ความสามารถของประชาชนโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนามีศักยภาพไม่เท่ากัน ดังเช่นกรณีผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญายื่นคำร้องต่อศาลเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งแม้ประเทศไทยได้รับแนวทางกฎหมายดังกล่าวจากประเทศฝรั่งเศสดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 แต่พบว่าบทบาทพนักงานอัยการในการเรียกค่าเสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น ประเทศฝรั่งเศสทุกคดี พนักงานอัยการจะเข้ามามีบทบาทในการอำนวยความสะดวก อภิบาลทำสำนวนและยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลในกรณีที่มีความเห็น

ตั้งฟ้องคดี หรือหากในส่วนของคดีอาญานั้น เป็นกรณีที่พนักงานอัยการยังไม่ดำเนินการฟ้องผู้ต้องหาหรือมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาและผู้เสียหายประสงค์ยื่นฟ้องผู้ต้องหาในการเรียกค่าเสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาพนักงานอัยการก็ต้องทำความเข้าใจในส่วนของคดีอาญาต่อศาลด้วย ซึ่งหากเปรียบเทียบกับประเทศไทยนั้นจะเห็นว่าประเทศไทยนั้นพนักงานอัยการมีบทบาทในการเรียกค่าสินไหมทดแทนได้หากเป็นกรณีความผิดทั้ง 9 ฐานตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญามาตรา 43 ในส่วนนี้จะต่างกับประเทศซึ่งแสดงว่าประเทศไทยรับแนวคิดในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสมาใช้ไม่ทั้งหมดจึงทำให้เกิดช่องว่างในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของพนักงานอัยการ จากการศึกษาพบว่า ผู้เสียหายหลายรายไม่เข้าใจหรือไม่ทราบสิทธิในการยื่นคำร้องดังกล่าว รวมถึงมีผู้เสียหายจำนวนมากต้องไปว่าจ้างทนายความเพื่อให้ไปเรียกค่าสินไหมทดแทนให้กับตนในศาลที่พิจารณาคดีแพ่งหรือต้องว่าจ้างให้ทำคำร้องตลอดจนว่าคดี สืบพยานไว้ในศาลที่พิจารณาคดีอาญาภายหลังจากที่พนักงานอัยการว่าคดีส่วนคดีอาญาเสร็จสิ้น ซึ่งแม้กฎหมายจะให้สิทธิดังกล่าวแก่ประชาชนผู้เสียหายแต่สิทธิดังกล่าวกับเกิดประโยชน์น้อยเพราะผู้เสียหายก็ยังคงต้องไปว่าจ้างทนายความเพื่อให้มาดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้ในชั้นศาล ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จึงเสนอแนะให้การใช้อำนาจของรัฐดังกล่าวต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายอย่างเหมาะสม โดยอาจจะมีเงื่อนไขในการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายในลักษณะเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะคือรับดำเนินการแทนผู้เสียหายแต่เฉพาะบางคดีที่เห็นว่าจะเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะหรือเป็นคดีที่กระทบต่อชีวิตประจำวันของคนในสังคมหรือเป็นคดีที่เป็นภัยสาธารณะ และและการดำเนินการดังกล่าวจะไม่ส่งผลเสียต่อการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการด้วย

5.2.3 ปัญหาข้อจำกัดของบทบาทพนักงานอัยการในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ เสนอแนะ โดยพิจารณาบทบาทพนักงานอัยการต่างประเทศดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 จะพบว่า ประเทศออสเตรเลีย กฎหมายจะให้อำนาจพนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้ครอบคลุมมากกว่าประเทศไทย เนื่องจากกฎหมายประเทศออสเตรเลียจะกำหนดให้อำนาจหน่วยงานของรัฐรวมถึงพนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามหลักการสิทธิพื้นฐาน 17 ประการภายใต้หลักการของสหประชาชาติ โดยกฎหมายประเทศออสเตรเลียจะกำหนดให้พนักงานอัยการมีความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาและเรียกค่าสินไหมทดแทนในนามผู้เสียหาย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงเสนอแนะว่า ประเทศไทยควรจะให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 โดยให้มีหน่วยงานของรัฐจะเป็นผู้

กลั่นกรองเรื่องในชั้นต้นก่อนที่จะนำคดีส่วนแบ่งขึ้นสู่ศาลจะเป็นการเหมาะสมและเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การให้สิทธิผู้เสียหายเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหากนั้น เป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่ถูกละเมิดในทางอาญาอย่างมาก ซึ่งเป็นหลักการที่เหมาะสมที่ผู้เสียหายจะต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐ แตกต่างจากเดิมที่ผู้เสียหายต้องไปแยกฟ้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความต่างหากอีก และทั้งสะดวกในการพิจารณาคดีของศาลที่สามารถพิจารณาคดีอาญาและคดีแพ่งไปในคราวเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อนของการพิจารณาคดี และสมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (8) ด้วย

5.2.4 ขั้นตอนทางกฎหมายหากมีการแก้ไขเพื่อขยายบทบาทอำนาจหน้าที่พนักงานอัยการในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเพื่อการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา และประเด็นปัญหาว่าหน่วยงานใดของสำนักงานอัยการสูงสุดที่จะต้องรับผิดชอบในการดำเนินการดังกล่าว

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เห็นควรให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายแต่เฉพาะในคดีเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ โดยให้พนักงานอัยการรับภาระในการเรียกค่าสินไหมทดแทนเท่าที่จำเป็นสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (8) ซึ่งมุ่งเน้นให้บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีแพ่งอย่างเหมาะสมจากรัฐ โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสนอแนะว่า อาจเพิ่มในมาตรา 43 วรรคสอง และวรรคสาม ว่า

“ในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ผู้เสียหายอาจยื่นคำขอต่อพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบ โดยแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อขอให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย หากพนักงานอัยการเห็นว่าเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย และผู้เสียหายอาจเป็นผู้ไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมของศาลได้ หรือเป็นผู้เสียหายในความผิดซึ่งมิใช่ความผิดลหุโทษ หากการดำเนินการดังกล่าวจะไม่ส่งผลเสียต่อการดำเนินคดีอาญา พนักงานอัยการอาจดำเนินการดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหายได้ทั้งนี้ หากพนักงานอัยการมีความเห็นไม่รับดำเนินการดังกล่าว ผู้เสียหายอาจอุทธรณ์ไปยังอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญา หรือ อธิบดีอัยการภาค ที่มีเขตอำนาจแล้วแต่กรณี ภายในเจ็ดวันนับแต่วันทราบความเห็นของพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบ และหากอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญา หรือ อธิบดีอัยการภาคมีความเห็นอย่างไรให้เป็นที่สุด

การเรียกค่าสินไหมทดแทนตามวรรคสาม พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญา หรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้”

โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสนอแนะว่า พนักงานอัยการจะรับดำเนินการดังกล่าวเฉพาะ กรณีผู้เสียหายอาจเป็นผู้ไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมของศาลได้ หรือเป็นผู้เสียหายในความผิดซึ่ง มิใช่ความผิดลหุโทษ และการดำเนินการดังกล่าวจะไม่ส่งผลเสียต่อการดำเนินคดีอาญา รวมถึง ผู้เสียหายที่พนักงานอัยการจะดำเนินการดังกล่าวต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยซึ่งเป็นไปตามแนวคำ พิพากษาศาลฎีกาที่ 1913/2546 หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1596/2549 ซึ่ง วางหลักว่าผู้เสียหายต้อง มิใช่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด สอดคล้องกับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งที่กล่าวไว้ ในบทที่ 3 ซึ่งบัญญัติให้พนักงานอัยการจะดำเนินการช่วยเหลือผู้เสียหายแต่เฉพาะผู้เสียหายที่ไม่มี ส่วนร่วมในการกระทำความผิดเท่านั้น

และพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนคดีอาญามีอำนาจใช้ดุลยพินิจที่จะรับหรือไม่รับใน การเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาแทนผู้เสียหายได้ ซึ่งหากพนักงานอัยการ มีความเห็นไม่รับดำเนินการดังกล่าว ผู้เสียหายอาจอุทธรณ์ไปยังอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญา อธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญากรุงเทพใต้ อธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญาธนบุรี ฯลฯ ซึ่งเป็น หัวหน้าพนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้น ในกรุงเทพมหานคร หรือ อธิบดีอัยการภาค ซึ่งเป็น หัวหน้าพนักงานอัยการในส่วนของแต่ละภาคต่าง ๆ ตามประกาศของคณะกรรมการอัยการ ภายในเจ็ดวัน นับแต่วันทราบความเห็นของพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบ และหากอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญา หรือ อธิบดีอัยการภาค มีความเห็นอย่างไรให้เป็นที่สุด และเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (8) ซึ่งมุ่งเน้นให้บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ ทางกฎหมายในคดีแพ่งอย่างเหมาะสมจากรัฐ

โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้อง โดยให้พนักงานอัยการ จะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ใน ศาลชั้นต้น

ในส่วนของค่าธรรมเนียมศาลนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับกรณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินคดี แพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเห็นควรแก้ไข มาตรา 253 แห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

“มาตรา 253 ในคดีพนักงานอัยการเป็น โจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน คิดมากับฟ้องอาญา หรือกรณีผู้เสียหายยื่นคำขอให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ ตนตามมาตรา 43 หรือ มีคำขอของผู้เสียหายขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมิให้เรียก ค่าธรรมเนียม เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร หรือ

ดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่เฉพาะ บางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ และถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแพ่งนั้น

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน ตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอย่างใดอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคา หรือค่าสินไหมทดแทน จำต้องเสียค่าธรรมเนียมดังกล่าวสำหรับการต่อไปนั้น

อนึ่งกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำขอให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนตาม มาตรา 43 แต่ผู้เสียหายมีความเห็นให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในจำนวนเงินที่ต่างกับ ความเห็นของพนักงานอัยการ ให้ถือตามดุลยพินิจของพนักงานอัยการ”

ซึ่งโดยหลักการแล้วผู้เสียหายที่ยื่นคำขอให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนใน คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามแนวคิดของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็ควรจะมีวิธีการเช่นเดียวกับกรณี ที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินมาพร้อมกับคำฟ้องอาญา คือ มิให้ศาลเรียกค่าธรรมเนียม ดังนั้นหากมีปัญหากรณีผู้เสียหายมีความเห็นให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนในจำนวนเงินที่ต่างกับความเห็นของพนักงานอัยการ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเห็นควรให้ ถือตามดุลยพินิจของพนักงานอัยการเพราะพนักงานอัยการย่อมมีความรู้และความเชี่ยวชาญใน ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี ดังนั้นควรเป็นดุลยพินิจของพนักงานอัยการที่อาจเพิ่ม จำนวนเงินหรือลดจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายขอได้หากพนักงานอัยการเห็นว่าสูง เกินสมควรได้

ประการต่อมาคือแก้ไขพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21 วรรคสองความว่า

“คดีแพ่งหรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาใด หากผู้เสียหายเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย และในคดีนั้นผู้เสียหายอาจไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมของศาลได้ หรือเป็นผู้เสียหายในความผิด ซึ่งมีไม่ความผิดลหุโทษ และการดำเนินการดังกล่าวจะไม่ส่งผลเสียต่อการดำเนินคดีอาญา พนักงาน อัยการอาจดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่สำนักงาน อัยการสูงสุดกำหนด โดยความเห็นชอบของ ก.อ.”

นอกจากนี้ควรออก “ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่อง กับคดีอาญาเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ” โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการ และพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 ที่แก้ไขใหม่ตามความเห็นของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยพิจารณาจาก คดีที่ผู้เสียหายในคดีนั้นอาจเป็นผู้ไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมของศาลได้ หรือเป็นผู้เสียหาย ในความผิดซึ่งมีไม่ความผิดลหุโทษ และการดำเนินการดังกล่าวจะไม่ส่งผลเสียต่อการดำเนิน

คดีอาญาของพนักงานอัยการอาทิ กรณีนักศึกษาอาชีวะยกพวกตีกันบนรถประจำทางแต่มีผู้ให้บริการได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต หรือกรณีชนขั้รถแท็กซี่ลวงลูกค้าไปข่มขืนและฆ่า รวมถึงการวางเพลิงเผาทรัพย์สินของผู้อื่นหรือชุมชนต่าง ๆ เพียงเพราะมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่สนใจว่ามีคนที่ติดอยู่นั้นต้องตายเป็นจำนวนมากเพียงใด ฯลฯ ซึ่งถือเป็นภัยสาธารณะ และควรกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นรายละเอียดในขั้นตอนปฏิบัติรวมถึงอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ระหว่างผู้เสียหาย กับ พนักงานอัยการ หรือวิธีการส่งคำขอของผู้เสียหายไปยังอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญา หรือ อธิบดีอัยการภาค แล้วแต่กรณี

ประเด็นถัดมา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอเสนอแนะให้มีสำนักงานที่รับผิดชอบในการให้ความรู้แก่ประชาชนในการใช้สิทธิในการยื่นคำร้องดังกล่าว ซึ่งก็ควรจะเป็นหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ของสำนักงานอัยการสูงสุดที่มีสำนักงานในทุกจังหวัดซึ่งรับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน มารับผิดชอบในเรื่องการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการใช้สิทธิการเรียกค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาดังที่กล่าวมาข้างต้น

นอกนี้ควรนำวิธีการแจ้งสิทธิในประเทศสหรัฐอเมริกาดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 มาประยุกต์ประเทศไทยได้แก่การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในทุก ๆ ขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ การให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ในการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ในการที่ผู้เสียหายจะได้ทราบข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ ของคดีเช่น แจ้งฐานะคดี แจ้งให้ทราบว่าขณะนี้ได้มีการปล่อยตัวผู้ต้องหาแล้ว แจ้งกำหนดการพิจารณาของศาล หรือผลการพิจารณาของศาล เป็นต้น จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปอย่างมากโดยควรเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีและพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนที่จะแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายไทยและสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ควรเป็นเหมือนกับหน่วยหลักในการประสานงานหรือให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปหรือผู้เสียหายแล้วแต่กรณี

ประการต่อมาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสนอแนะว่า หากเป็นกรณีที่พนักงานอัยการรับดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย หรืออธิบดีอัยการแล้วแต่กรณี มีคำสั่งให้พนักงานอัยการรับดำเนินการดังกล่าวพนักงานอัยการที่จะทำหน้าที่ในการยื่นคำร้องในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานั้นควรเป็นพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบหรือพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนในคดีอาญาในการที่จะยื่นคำร้องดังกล่าวไปพร้อมกับคำฟ้องและแม้จะมีบางกรณีที่ศาลอาจใช้ดุลยพินิจในการที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลัง ตามมาตรา 42 หรือมีคำสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาและพิจารณา

ต่างหากโดยศาลที่มีอำนาจชำระ ตามมาตรา 41 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ตาม ผู้เขียนทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็เห็นควรให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนในคดีอาญาเป็นผู้ดำเนินการคดีส่วนแพ่งเช่นกันเพราะพนักงานอัยการดังกล่าวจะเข้าใจรูปคดีหรือวิธีการต่อสู้มากที่สุดอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายด้วยอีกทั้งพนักงานอัยการมีความพร้อมที่จะรับภาระในการช่วยเหลือผู้เสียหายได้

สำหรับในส่วนของผู้เสียหายนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เห็นว่า ผู้เสียหายควรรับภาระในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในส่วนของค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งโดยจะต้องเตรียมรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนดังที่ปรากฏในมาตรา 43 วรรคสอง ที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสนอซึ่งควรมีรายละเอียดใกล้เคียงกับที่ปรากฏในมาตรา 44/1 โดยเกือบทั้งหมดจะไม่มีข้อยุ่งยากมากมายนัก เช่น ค่าเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สินค่ารักษาพยาบาล ก็ปรากฏเอกสารจากใบเสร็จจากสถานพยาบาล ใบรับเงิน ค่าปลงศพ หรือค่าใช้จ่ายอื่น ก็เป็นค่าเสียหายที่น่าสืบไม่ยากและผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ก็ย่อมเต็มใจที่จัดเตรียมเอกสารหลักฐานประกอบการยื่นคำร้องให้พนักงานอัยการทั้งนี้ผู้เสียหายอาจเป็นพยานเบิกความในชั้นศาลเพื่อประโยชน์แก่รูปคดีด้วย ซึ่งในส่วนนี้ พนักงานอัยการจะมีภาระที่เพิ่มก็คงเป็นเรื่องการแนะนำในการจัดเตรียมจัดหาเอกสารหลักฐานเพื่อให้ผู้เสียหายทราบและรวบรวมให้พนักงานอัยการ เป็นข้อมูลในการยื่นคำร้องและการสืบพยานเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่ได้เป็นการเพิ่มภาระทั้งผู้เสียหายและพนักงานอัยการมากนัก แต่ผลที่ได้รับจะเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้หน้าที่ของผู้เสียหายดังกล่าวอาจระบุขึ้นตอนไว้ใน “ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ” ดังที่เสนอแนะไว้แล้วข้างต้น

ในชั้นของการบังคับคดีนั้น เนื่องจากสำนักงานอัยการจะมีสำนักงานบังคับคดีรับผิดชอบงานศูนย์กลางระบบฐานข้อมูลลูกหนี้ตามคำพิพากษาของหน่วยงานของรัฐและจำเลยที่ถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา งานสำรวจตรวจสอบข้อมูลทรัพย์สินและสถานะของลูกหนี้ตามคำพิพากษาของหน่วยงานของรัฐและจำเลยที่ถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา และงานการบังคับคดีแพ่ง คดีปกครอง และคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ซึ่งอำนาจหน้าที่ดังกล่าวมิได้ดำเนินการในคดีที่พนักงานอัยการฟ้องคดีแทนประชาชนแต่ประการใด วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เห็นว่าในชั้นนี้ก็ควรจะให้สำนักงานอัยการสูงสุดรับผิดชอบในการบังคับคดีให้แก่ผู้เสียหายในการออกหมายเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยตามวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยอาจแก้ไขพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 (7) ดังนี้

“มาตรา 14 พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

... (7) ดำเนินการตามความเห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษาหรือกรณีที่พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา 43 ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ”

ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานยุติธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เสียหายตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (8) ที่กำหนดว่า ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐอย่างแท้จริง

5.2.5 ปัญหาในประเด็นข้อกังวลเกี่ยวกับความรับผิดชอบของพนักงานอัยการ

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ เห็นว่า เนื่องจากตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติในมาตรา 255 ที่บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอิสระในการสั่งคดีและ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 22 ได้บัญญัติว่า “คุณพินิจของพนักงานอัยการในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 21 ซึ่งได้แสดงเหตุผลอันสมควรประกอบแล้ว ย่อมได้รับความคุ้มครอง” ดังนั้นหากพิจารณากรณีบทบาทพนักงานอัยการในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแทนผู้เสียหายแล้ว จะพบว่าในขั้นตอนปฏิบัตินั้นในลำดับแรกตามที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสนอ ในมาตรา 44 วรรคสองให้เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงโดยแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทน และเมื่อพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนได้รับคำร้องของผู้เสียหายแล้ว พนักงานอัยการย่อมจะทราบข้อเท็จจริงและความประสงค์ของผู้เสียหายว่าจะเรียกค่าเสียหายในกรณีใดบ้าง เนื่องจากคำร้องทั่วไปซึ่งก็ควรลักษณะรายละเอียดที่กำหนดไว้ในมาตรา 44/1 ก็มียรายละเอียดตามสมควรของเกี่ยวกับความเสียหายความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับซึ่งหากไม่เพียงพอ พนักงานอัยการก็สามารถสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ และเมื่อพนักงานอัยการสั่งคดีหรือดำเนินการฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ก็ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 ดังนั้นหากพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับประชาชนซึ่งเป็นผู้เสียหายจะได้รับการคุ้มครองและการช่วยเหลือจากรัฐ กอปรกับหากพนักงานอัยการมีความสุจริตในการดำเนินคดีแทนผู้เสียหายแล้วปัญหาข้อกังวลดังกล่าวก็น่าจะคลี่คลายลงได้ และจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนอย่างมาก